

ovih kategorija radova na kraju svakog godišnjeg poglavlja daje se vrijedan pregled knjiške produkcije naslovljen „Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata između dvaju Dana Balinta Vujkova“ te zaključci sudionika skupa te godine, čime se na smislen način kao cjelina zaokružuje skupina tekstova iz godine u godinu.

Kao što je iz izložene strukture Zbornika vidljivo, radovi objavljeni u njemu obuhvaćaju razne aspekte djela Balinta Vujkova te druge vezane za književni život regije. Ovako velik raspon obrađenih tema pruža širu sliku književnog, ali i kulturnog života podunavske regije u kojoj se stvara na hrvatskom jeziku.

Autori koji se javljaju u Zborniku dobri su poznavatelji materije na osnovi koje su gradili, s manje ili više uspjeha, znanstvene spoznaje, te su učinili da pred sobom danas imamo dva izdanja Zbornika, oba u nakladi Hrvatske čitaonice iz Subotice na čelu s Katarinom Čeliković, urednicom obaju Zbornika, namijenjena znalcima i znanstvenicima zainteresiranim za daljnja istraživanja kulture, književnosti i povijesti manjih sredina, ali, dakako, i ostaloj zainteresiranoj javnosti. Držim kako je upravo to još jedna od kvaliteta ovakvog tipa zbornika kojom se zadovoljava i društvene potrebe šireg sloja ljudi.

Ovakva vrsta studija i rasprava jamačno zauzima istaknuto, usuđujem se odgovorno tvrditi, i najznačajnije mjesto u posljednjem desetljeću na ovim prostorima u zbirci bogate lokalne periodike i publikacija sličnih vrsta. Ono što bi projektu ovakve vrste, koji iziskuje znatne napore, ipak bilo nužno potrebno jesu stručne recenzije u vidu preporu-

ka za objavljivanje kako bi u potpunosti odgovorio propisanim standardima, čime bi se bez sumnje podigla kvaliteta budućih izdanja zbornika.

Vladan Čutura

Vojislav Sekelj, *Kako se branilo dostojanstvo*, Hrvatsko akademsko društvo, prired. Tomislav Žigmanov, Subotica, 2011., 267 str.

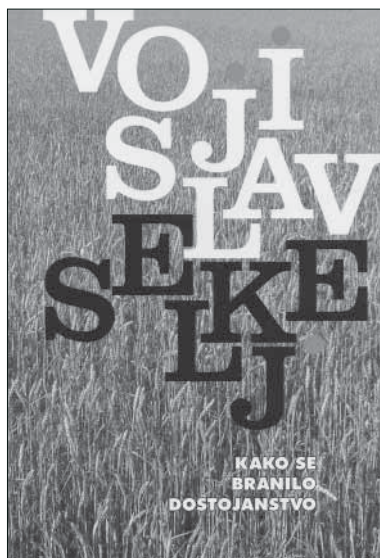
Djelo Vojislava Sekelja je dobar primjer kritičkoga sagledavanja političkih zbivanja tijekom Miloševićeva razdoblja i njegova sustava vlasti, s akcentom na položaj vojvođanskih, a prije svega bunjevačkih Hrvata. Ono se sastoji iz 105 novinskih napisa (uvodnika, komentara, analiza, polemika), raspodijeljenih u šest tematskih cjelina unutar kojih su oni svrstani prema kronologijskomu redosljedu objavljivanja. Novinski napisi u knjizi su duljine od 2 do 6 stranica, a potječu iz dvaju novinskih listova vojvođanskih Hrvata: *Glasa ravnice*, glasila stranke DSHV, i subotičkoga dvotjednika *Žig*, lista koji je pokrenuo sam Sekelj, koji su izlazili u Subotici tijekom 1990-ih godina. Korice knjige su prijemčivo ilustrirane – zlatnim klasjem žita vojvođanske ravnice i upravo mame čitatelja da ih otvori. Unutar knjige nema ilustracija, osim znaka *Žiga* na posljednjoj stranici.

Umjesto predgovora, pod naslovom *Borba protiv mržnje*, knjigu otvara novinski napis iz *Žiga* (br. 34, od 21. listopada 1995. pod naslovom *Bez mržnje*), s metaforom u priči o otrovnim gljivama, s kojima se mržnja uspoređuje. Potom slijedi prva cjelina pod naslovom *Unatoč svemu, svjedočenje normalnosti*, koju čini

38 novinskih napisa, iz dvaju spomenutih glasila, pri čemu se priređivač opredijelio da prvo navede novinske napise iz *Glasa ravnice*, pa tek potom one iz *Žiga*, budući da je do svibnja 1994. Sekelj bio suradnik *Glasa ravnice*. U prvoj cjelini autor kritički tematizira težak život građana, a posebice Hrvata pod autokratskim režimom Slobodana Miloševića. Navodim nekoliko primjera naslova koji o tomu svjedoče: *Era straha* (str. 19), *Povijest srama* (str. 38), *U se i u svoje kljuse* (str. 39), „*Neuslovi*“ (str. 43), *Ekologija svijesti* (str. 52), *Budućnost ponovno ima ljudski lik* (str. 66), *Sruši kuću!* (str. 75), *Nevolje su naša radost* (str. 85), itd.

Druga cjelina nosi naslov *U vrtlogu bijede politike* i sastoji se od 27 novinskih napisa. U središtu pozornosti ovoga dijela nalazi se „bijedna“ politička borba dviju sukobljenih političkih opcija za vlast: „zločinačkoga“ režima bez savjesti koji je svojim djelovanjem vlastiti narod doveo do sunovrata (SPS i njihovih trabanata), i udružene demokratske oporbe Srbije, čiji sastavni dio čini i stranka DSHV sa svojim opravdanim zahtjevom za kulturnu autonomiju Hrvata u Srbiji. O svemu tome svjedoče i ovi naslov *Kertes: Bačka Palanka via London* (str. 98), *Radanje liberalne demokracije* (str. 102),¹ *Seljak: h4* (str. 108), *Sve je izmišljeno* (str. 110), *Između glasovanja i biranja* (str. 116), *Ludilo lončića* (str. 123), *Glasovat ću za Vojislava Šešelja* (str. 129), *Mobilizacija* (str. 141), *Vojvodina Carevina* (str. 147), itd.

¹ Ovdje napominjemo da orijentaciji građanske liberalne demokracije u političkom smislu pripada i neovisni dvotjednik *Žig*, koji je tiskao priloge svojih suradnika i na hrvatskom i na srpskom jeziku.

Treća cjelina nosi naslov *Na braniku obrane Subotice* i sastoji se od 13 novinskih napisa, s tematikom iz političke povijesti stranačkoga života grada Subotice, o čemu rječito svjedoče i neki od naslova napisa: *Subotička opozicija* (str. 153), *Subotica i stranački život* (str. 155), *Gradonačelnik štiti bivšeg načelnika* (str. 167), *Za oporbeni grad* (str. 174), *Rušenje Subotice* (str. 182), itd. Glavna tema razmatranja četvrtoga dijela jest, kako mu i sam naslov kaže, *Posrnulo novinarstvo grada* (Subotice). Ova se cjelina sastoji od 11 novinskih napisa, koji rječito svjedoče o devijantnom stanju u novinarstvu u Subotici. S jedne strane stoje glasila koja svojim djelovanjem narušavaju miran suživot građana svih nacionalnih zajednica u Subotici, posebno iskazujući svoju animoznost prema Hrvatima Bunjevcima. Takav primjer su, u jednom razdoblju, *Subotičke novine* te subotički tjednik *Dani*. S druge strane stoje prodemokratska glasila poput *Glasa ravnice* i *Žiga*, koja se, umjesto šire-

nja mržnje, zalažu za demokratske vrijednosti, obranu dostojanstva Hrvata u Vojvodini, i prikazuju čitateljstvu grada svu ljepotu kulturne različitosti i suživota. I ovdje navodimo neke primjere naslova koji o tome svjedoče: *Bunjevce u rezervat (po mogućnosti pod hitno!)* (str. 187), *Otvoreno pismo „Subotičkim novinama“* (str. 189), *Mržnja kao stav* (str. 194), *Čega se pametan stidi...* (str. 198), *Novinarska ste sramota grada* (str. 202), *New York, New York, Hrvati, Srbi i...* (str. 212), itd.

Petu cjelinu čini 8 novinskih napisa pod naslovom *Bunjevačke nezdravorazumske teme*. Ovaj dio za temu ima prikaz pokušaja diobe Hrvata sa sjevera Bačke na Bunjevce, Šokce i Hrvate. Svaka vrsta ovakve podjele je znanstveno neutemeljena i povijesno neistinita, na što Sekelj, isprva u stranačkom glasilu DSHV-a *Glasu ravnice*, a kasnije i u neovisnom hrvatskom glasilu, subotičkom dvotjedniku *Žig*, argumentirano i više nego kvalificirano ukazuje. Inicijatori ovakvih pokušaja dijeljenja hrvatskoga nacionalnoga bića na sjeveru Vojvodine su prije svega „Bunjevačko-šokačka stranka“, već spomenute *Subotičke novine*, tjednik *Dani*, te publicisti Albe M. Kuntić i Marko Peić. Svi su oni bili instrumentalizirani s vrlo nečasnim namjerama od strane aktualne vlade SPS-a i kasnije njezinih koalicijskih partnera. Evo nekih primjera naslova koji to rječito potvrđuju: *Šifra za diobu* (str. 219), *Kuntićeva zaprška za Bunjevce* (str. 221), *Kuntić o Rajiću* (str. 225),² *Don Quijoti u kulturi* (str. 233) itd.

² U posljednja dva navedena naslova dakako se misli na Albu M. Kuntića, spisatelja knjige *O počecima borbe za preporod bačkih Bunjevaca*, koji žestoko napada Bunjevce koji se nacio-

Šesta cjelina, pod naslovom *Kritičko čitanje vlastitoga*, obuhvaća niz od 7 novinskih napisa. Teme ove cjeline su prikazi i osvrti na elemente autentične bunjevačkohrvatske kulture. Na primjer, zanimljiv je tekst o Balintu Vujkovu, koji vjerodostojno oslikava njegov stvaralački opus. Uz to, unutar ove cjeline ukazano je i na nova dijeljenja nacionalnog bića bunjevačkih i šokačkih Hrvata izazvana unutarstranačkim sukobljavanjima u DSHV-u na relaciji predsjednik DSHV-a mr. Bela Tonković, s jedne, i pojedini članovi vijeća DSHV-a, s druge strane, u čije ime istupa Tomislav Žigmanov, oko inicijative za osnivanje HNV-a, te autokracijskoga načina vladavine samoga predsjednika DSHV-a. U potvrdu gore navedenoga sljedeći su primjeri naslova: *Salaš – Bunjevci – Europa* (str. 243), *Na pomolu nova dijeljenja?* (str. 248), *Otvoreno pismo predsjedniku DSHV-a – Bela Tonković ante portas* (str. 251),³ itd.

Poslije ovoga, posljednjeg dijela, slijedi *Bilješka o piscu*, u kojoj se, činjenično korektno, navodi impresivni životopis književnika Vojislava Sekelja, uz opis njegova djela. Čitatelj u ovoj izvanrednoj knjizi još može pročitati pogovor Tomislava Žigmanova pod naslovom *Kako se brani dostojanstvo – uzoriti slučaj Vojislava Sekelja*, u kojemu daje jednu krajnje vrijednu i suvislu ocjenu ove knjige te,

nalno opredjeljuju kao Hrvati, a ne na aktualnoga predsjednika DSHV-a Petra Kuntića.

³ *Ante portas* (br. ispred vrata). Ovdje se aludira na povike stanovnika antičkoga Rima: „Hanibal ante portas!“ („Hanibal ispred vrata!“), nakon što se slavni kartaginjski vojskovođa, uistinu na zaprepaštenje svih, pojavio ispred vrata Vječnoga grada za vrijeme Punjskih ratova u III., II. i I. stoljeću prije Krista, a u tijeku II. Punjskog rata.

uz ostalo, kaže: „Knjiga *Kako se branilo dostojanstvo* Vojislava Sekelja predstavlja izbor iz njegovih uvodnika, polemičkih tekstova i komentara koji su objavljeni u *Glasu ravnice* i *Žigu* tijekom 90-ih godina XX. stoljeća. Pisani jednostavnim stilom, ovi britki zapisi odlično oslikavaju brojne društvene i političke devijacije u Subotici u naznačenom vremenu. Promatrani, pak, u kontinuitetu od desetak godina Sekeljevo kroničarenje predstavlja odličnu vivisekciju raspukle nam i raspale normalnosti“ (str. 263). Značajno je pripomenuti da cjelokupni znanstveni aparat ove knjige predstavljaju samo dvije podulje fusnote u tekstu Tomislava Žigmanova, čiji je sadržaj izuzetno dragocjen, jer bi bez njih bilo iznimno teško na pravi način razumjeti samo djelo, i to od strane svakoga čitatelja. Nakon pogovora, u knjizi slijedi još samo Kazalo i na posljednjoj stranici logotip subotičkog dvotjednika *Žig*.

Na samome kraju, ostalo je još uputiti čitatelja na neke interesantne detalje na koje također valja obratiti pažnju tijekom čitanja ovoga djela. Recimo, oni naslovljeni *Zaštititi umjetnika i umjetnost!* (73 str.) i *Ristić i magla u julu* (str. 171), koji na posebno lijep i lucidni način uvjerljivo prikazuju „štetočinski“ odnos Miloševićeve vlasti prema Narodnome kazalištu u Subotici, kulturi, umjetnosti i umjetniku uopće. S druge strane, pisma koje je Sekelj pisao Francisku Franku i Vojislavu Šešelju (a koja bi također trebalo obvezno pogledati) svjedočanstvo su zbilja velike hrabrosti i jasne čiste savjesti njihova autora. Sveukupno promatrano, Sekeljeva knjiga relevantno je svjedočanstvo o posljednjem desetljeću XX. stoljeća, s kojim se svaki

istraživač suvremene povijesti vojvođanskih Hrvata obvezno treba suočiti.

Damir Stanojević

Tomislav Žigmanov, *Osvajanje slobode: Hrvati u Vojvodini deset godina nakon listopadskog prevrata 2000.*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica 2011., 150 str.

U izdanju Hrvatskog akademskog društva u Subotici je 2011. godine objavljena knjiga Tomislava Žigmanova pod naslovom *Osvajanje slobode – Hrvati u Vojvodini deset godina nakon listopadskog prevrata 2000.* Značaj doprinosa promišljanju stanja hrvatske zajednice u Vojvodini iskazan kroz ovu publikaciju daleko nadilazi njen relativno skroman obim od 150 stranica u nakladi od 500 primjeraka.

Tomislav Žigmanov je vrsni kroničar događanja u svojoj zajednici, a često i njihov djelatni uzrok. Filozofsko obrazovanje daje mu sposobnost da prepoz-

